

Muistelmia Porajärven retkikunnan perustamisesta ja sen toiminnasta v. 1919.

Toukokuussa saapui Porajärven pohjoisten kylien edustajia Repolan Lentieran kylään. Näillä oli evästyksenään kyläkokouksien pöytäkirjat, joista ilmeni, että he olivat halukkaita liittymään Suomen alamaisiksi ja toivoivat retkikunnan järjestämistä Porajärvellä. Siellä vielä vallitsi neuvostokommento, vaikka pääjehut olivat jo vetäytyneet pois Porajärven kunnan alueelta peläten joutuvansa pussiin, koska Aunuksen retkikunta painoi Salmista päin ja Pohjois-Venäjän armeija taas Muurmanskista.

Näin ollen perustettiin Repolassa n. s. »Porajärven retkikunta», 12 miehen vahvuinen vapaaehtoisjoukko, johon kuuluivat seuraavat henkilöt:

1. Jääkäri vänrikki V. Mauronen (johtajana),
2. Luutn P. Höttönen,
3. Opettaja M. Terho,
4. Vänrikki I. Romanainen,
5. Maanvilj. S. S. Romanainen,
6. „ P. Jormonen
7. „ N. Kyöttinen,
8. „ M. Höppö,
9. „ S. Höttönen,
10. „ N. Höttönen,
11. Työmies S. Vinni,
12. Sotamies Heikura.

Tämä joukkue järjestettiin 2 viikon muonalla ja aseilla lopullisesti Lentieran kylässä ja näin painuttiin toukok. puolivälissä Porajärveä kohti. Saavuimme ensiksi Porajärven pitäjän Lupasalmen kylään. Sen väestö oli hyvin utelias nähtyään uusia tulokkaita. Se lausui meidän tervetulleiksi ja toivotti onnellista matkan jatkoa.

Näin kulku sujui hyvin Porajärven kirkolle saakka ja väestö matkan varrella oli hyvin tyytyväinen. Joka paikassa, huolimatta puutteesta, tarjosi se vieraanvaraisuuttaan mahdollisuuksiensa mukaan. Muutamia kommunistihenkisiä oli vielä paikkakunnalla. Toiset olivat piilottautuneet ja toiset riensivät pyytämään anteeksi erehdyksensä. Saavuttuamme aamupäivällä Porajärven kirkonkylään keräytyi kylän väki sankoin joukoin meitä tervehtimään ja riemuittamaan saapumisestamme.

Porajärven kirkonkylässä neuvoteltiin vaikutusvaltaisten henkilöiden kanssa ja päätettiin kutsua ensi tilassa kunnan edustajakokous koolle k. o. kylään. Neljän päivän kuluttua saapumisestamme olikin koolla kokous, jossa oli yli sata edustajaa ympäri pitäjän joka kylästä. Retkikunnan puolesta N. Kyöttinen puhui Repolan pitäjän Suomeen liittymisestä ja sen vaiheista sekä toivotti edustajat tervetulleiksi. Tämän jälkeen valittiin kokouksen puhemiehistö

Heidän elämäntapojensa puhtauteen kätkeytyykin heidän elinvoimansa ja monet muut lupaukset. Vuosisatoja orjuutettuna ollut väestö on saanut valtioiltaan vain pahaa ja kehnoa. Sille ei ole annettu mitään, siltä on vain otettu, melkein kaikki mahdollinen.

He kykenevät kohoamaan muutamissa vuosissa alennustilastansa. Se on varmaa. Nämä vuodet ovat sen jo osoittaneet.

ja pöytäkirjan pitäjät. Pöytäkirjat tehtiin kaksikielisinä, Venäjän ja Suomen kielellä.

Suomenkielisen pöytäkirjan pitäjänä toimi retkikunnan jäsen, opettaja M. Terho. Kokouksessa käytettiin vilkkaasti puhevuoroja, ja suurin osa edustajista oli Suomeen liittymisen kannalla samoilla ehdoilla kun Repolan kunta, joka jo aikaisemmin oli päätöksensä tehnyt, Porajärveltä itään sijaitsevien Soutjärven ja Jänkajärven kylien edustajat olivat liittymistä vastaan, koska Pohjois-Venäjän hallintaan alistuminen olisi ollut heidän mielestään parempi. Näin ollen nämä kaksi kyläkuntaa jäivät eristetyksi muusta kunnasta. Nämä kylät kumminkin liittyivät syyskuussa Suomeen.

Muu osa pitäjästä päätettiin yksimielisesti liittää Suomeen ja valittiin lähetystö, joka lähti Helsinkiin, mukanaan mainitun kokouksen pöytäkirja. Liittyminen hyväksyttiin Valtioneuvostossa. Kun Aunuksen retkikunta alkoi peräytyä, liittyi retkikuntaamme mainitun retkikunnan jäseniä, etupäässä Porajärven paikkakuntalaisia ja suomalaisia vapaaehtoisia. Retkikuntamme vahvuus oli tällöin yli 80 miestä. Kun olot olivat epävakaiset ja ja punaiset alkoivat lähestyä Porajärvelle päin, tämä joukko jaettiin kahteen osaan. Etuvario asetui Lintajärvelle jääkäri vänrikki V. Maurosen johdolla ja toinen osa jäi luutn. P. Höttösen johdolla Porajärvelle ja Valasmoon.

Lintajärven joukon täytyi luopua Lintajärvestä elokuussa v. 1919 punaisten ylivoimaisesta painostuksesta ja peräytyä Pälkäjärvelle, johon tuli avuksemme Isotalon Antin joukkue. Ja näin kesti asemamme mainitussa kylässä. Syyskuussa saapui odotettu virallinen sotaväki, Savon Jääkäriyrykmentin pataljoona, joka otti huolehtiakseen mainitun Porajärven kunnan alueen puolustuksen. Isotalon komppania jäi myös paikoilleen Pälkäjärvelle. Alkuperäinen retkikunta hajoitettiin ja tämän tilalle perustettiin Porajärven paikallinen Suojeluskunta. Nyt jäi entisen retkikunnan jäseniä Porajärvelle vain allekirjoittanut v. t. paikallispäälliköksi ja op. M. Terho v. t. nimismieheksi. Tässä toimessa olin maaliskuuhun asti v. 1920 ja siirryin Repolaan, jossa toimin kunnallisissa tehtävissä ja kotiaskareissa.

Sijaiseni jäi hoitamaan tällä aikaa tointani Porajärvelle V. Harikoski Suojärven Kaitajärveltä. Tänä aikana murtui Pohjois-Venäjän rintama ja joukot peräntyivät Repolan ja Porajärven kautta Suomeen. M. m. Porajärven pitäjän Soutjärven kylässä oli viimeinen aseellinen taistelu punaisten ja suomalaisen rajavartioston välillä, johon myös ottivat osaa peräntyvät joukot. Elokuussa v. 1920 tulin jälleen Porajärvelle ulkoasiainministeriön edustajan B. Sivén-vainajan apulaiseksi, jossa toimessa olin Tarton rauhansopimuksen perusteella suomalaisen sotaväen poistumiseen saakka. Palattuani Repolaan liityin täällä järjestettävään n. s. kansanmiehisiin, joka oli määrätty rauhansopimuksessa perustettavaksi Repolan ja Porajärven kunnan alueilla. Suomalaisen sotaväen poistuttua hoiti kummankin kunnan alueella joitain viikkoja rajavartioston tehtäviä miliisilaitos.

Helmikuussa saapuvat ensimmäisinä Neuvostoliiton valtuutettuina Porajärvelle F. Pottonen ja Kuusinen ja

jatkoivat matkaa Repolaan saakka ottamaan vastaan nämä kunnat. Näitten herrojen toimesta oli määrätty kumpaankin kuntaan kuntakokoukset, jotka olivat mielenkiintoiset ja hyvin myrskyiset, sillä paikallinen väestö otti mainitut vieraat vastaan epäsuosiolla. Monta kertaa huudettiin puhuja paikalta alas. Mainitut kokoukset pidettiin ensin Repolassa ja sitten Porajärvellä. Kun Repolassa oli kokous päättynyt, valittiin kokouksen puolesta allekirjoittanut Porajärven kokoukseen, joten matkustin sinne yhtä matkaa Pottosen ja Kuusisen kanssa, kumminkin eri hevosella. Mukanani oli Tarton rauhansopimuksen pöytäkirja tulkituttuna. Pottosen tiedusteli matkalla, minne oli matkani. Sanoin olevani puhelintarjastusmatkalla. Saavuttuamme Porajärvelle, oli siellä jo kymmenkunta kommunistia. Kokous alkoi seuraavana päivänä. Kokouksen alettua lausuin tervehdykseni Repolan kuntakokouksen puolesta tähdentäen jatkuvaa kummankin kunnan välistä yhteistoimintaa. Sitten luettiin rauhansopimuksen pöytäkirja ja tulkittiin tarkoin pykälittäin. Neuvosto-edustajien puolesta en ollut mieleinen vieras kokouksessa, sillä kokous oli hyvin vastustavalla kannalla kommunistivieraille.

Kokoushuoneen edustalle oli asetettu 2-miehininen miliisivartio, jolle oli annettu tehtäväksi tarkastaa kaikkien sisälle menijöiden taskut, ettei kukaan saanut viedä mitään aseita mukanaan kokoushuoneeseen. Sinne alkoi kokoutua väkeä määrättyyn aikaan, mutta kommunisteja ja heidän kannattajiaan ei ollut vielä saapunut yhtään, kun joku Ivanoff niminen kommunisti yritti mennä sisälle hyvin kiireellisesti. Mutta vartijat olivat valppaat ja pysäyttivät mainitun henkilön, joka ei olisi alistunut tarkastettavaksi. Vastustuksesta huolimatta vartijat tekivät työtä käskettyä, tarkastivat ja löysivät miehen taskusta engl. mallisen käsikranaatin ja kuljettivat miehen miliisikansliaan. Tämän johdosta muistutettiin edustaja Pottoselle siitä turvallisuuden vakuutuksesta, minkä hän oli antanut: kaikki mainittujen kuntien asukkaat saisivat olla rauhassa eikä tehtäisi kenellekään mitään pahaa. Pottosen antoi sotilailleen muodollisen määräyksen pidättää mainittu henkilö ja kuljettaja pidätettyä Soutjärvelle ja sieltä edelleen. Mutta tällä aikaa oli Soutjärvelle tullut suurempi puna-armeijalainen osasto ja riisui siellä olleen miliisin aseista ja parin päivän perästä oli mainittu Ivanoff vapaana. Hän oli mukana miliisin aseista riisumisessa Porajärvellä.

Näin päättyi Repolan ja Porajärven itsenäisyys ja alueilla alkoi riehua punainen terrori.

M. Höppö.

KARJALAISET

ja Karjalan ystäväit!

Muistakaa lahjoituksillaja
jälkisäädöksillä Karjalan
Sivistysseuran rahastoja!

Tsuurun kylvänä.

(Eräs karjalainen kanzankiza).

Lainattu kirjoittajan luvalla Laatokka-lehdestä.

Jogahine vanhembi karjalaine tiedäv libo on hos nuorempanna tiedännyh erähie rahvahan kižoi, kudamie kylän nuorižo proazniekois, bes'odois da muis briegulois kižattih da pläšittih. Moizis vaimmo mainita koavakse nos kadrielin, siiputuksen libo 'riivatun', kasareikan, ristakondran da muida senloaduzie, kudamie pläšittih taljankan soittaes. Täs nygöi meil juohtui mieleh moinegi karjalaine kanzankiža, kudaman ezittäjes ei tarvita ni midä soitton'euvo, se gu näit toimitetah pajattaen (laulaen) da sendäh se ongi oigei kiža eigä muu pläsen'n'ä. Tämä tsuurun kylvänä igrajah (leikitäh) nengaleiten:

Brihat da n'eidizet azetutah käzikkäh kahteh vastakazeh širinkäh (reädyh), siid hyö tehtäh vuoroitellen ielleh-järilleh allon tabazie liikkehie i pajatetah.

N'eidizet:

Tsuuruzen myö kylvämmö, kylvämmö,
ai da tsuuru kylvämmö, kyvämmö.

Brihat:

A myöbo sen pollemmo, pollemmo,
ai da tsuuru pollemmo, pollemmo.

N'eidizet:

A milbo työ sen polletto, polletto,
ai da tsuuru polletto, polletto?

Brihat:

Riižan jallal pollemmo, pollemmo,
ai da tsuuru pollemmo, pollemmo.

N'eidizet:

A myö sen kiini otammo, otammo,
ai da tsuuru otammo, otammo.

Brihat:

A milbo työ sen otatto, otatto,
ai da tsuuru otatto, otatto?

N'eidizet:

Šulkuzil suittšizil otammo,
ai da tsuuru otammo, otammo.

Brihat:

A myöbo sen ostammo, ostammo,
ai da tsuuru ostammo, ostammo.

N'eidizet:

A milbo työ sen ostatto, ostatto,
ai da tsuuru ostatto, ostatto?

Brihat:

Olgah sada annettu, annettu,
ai da tsuuru annettu, annettu.

N'eidizet:

Meilbo sadoa ei pie da ei pie,
ai da tsuuru ei pie da ei pie.